

У Великій Британії, наприклад, понад 100 років дорадча служба була державною і її діяльність повністю фінансувалась за рахунок бюджетних коштів, послуги клієнтам надавалися безкоштовно. Але з 1997 року держава прийшла до висновку, що *сільське господарство досягло досить високого рівня розвитку, а сільськогосподарські товаровиробники досить міцно стоять на ногах* щоб дорадчу службу зробити комерційною, а дорадчі послуги – платними. Так 1 квітня 1997 року Державна (урядова) служба (агентство) сільськогосподарських консультацій та наукових досліджень ADAS була приватизована і перейшла на самоокупність. На даний час держава є одним із клієнтів дорадчої служби.

Розглянемо детальніше сільськогосподарське дорадництво у країні з найбільшою його історією.

У сільському господарстві Великобританії сформувалася розвинена система інформаційно-консультаційного обслуговування сільських товаровиробників: консультаційна служба поєднує державну і приватну.

Державна (урядова) служба (агентство) сільськогосподарських консультацій та наукових досліджень (ADAS, ANDA), заснована Міністерством сільського господарства, рибальства і продовольства (MCXPI) і діюча в системі MCXPI, була створена в 1944 році як Національна консультаційна служба (NAAS).

ANDA об'єднує Британський інститут консультантів по сільському господарству (BIAC), Королівський інститут привілейованих експертів та інші наукові установи.

Приватну консультаційну службу складають різноманітні консультаційні фірми - від великих багатофункціональних фірм до дрібних вузькоспеціалізованих. У приватних фірмах агробізнесу консультаційною діяльністю займаються близько 70 тисяч осіб.

Сфера діяльності ADAS - сільськогосподарська пропаганда, надання консультаційних послуг, дослідження і розробки для розвитку харчової промисловості, фермерства, землеробства та індустрії відпочинку по всій Англії та Уельсу, адміністративна робота, виконувана на замовлення уряду.

Консультаційна робота проводиться для фермерів, а також різних організацій і фірм, пов'язаних із сільським господарством. Останні становлять близько 30% від загального обсягу робіт. Консультування ведеться за наступними напрямками:

- виробництво продукції тваринництва;
- основні сільськогосподарські культури;
- садівництво;
- навколишнє середовище;
- менеджмент та ведення фермерського господарства;
- управління земельними ресурсами та розвиток;
- маркетинг продукції;
- будівництво, спорудження та обладнання;
- дослідження;
- проведення лабораторних аналізів;
- спеціалізовані проекти.

Дослідницька робота фінансується як державою, так і з фондів корпорацій виробників (наприклад, виробників мінеральних добрив, сільськогосподарської техніки).

На замовлення уряду ADAS надає безкоштовні консультації для фермерів за такими напрямками, як контроль за забрудненням у фермерських господарствах, охорона природи, оптимальне застосування органічних і мінеральних добрив з метою збереження джерел питної води.

ADAS обслуговує урядові департаменти, національні та міжнародні корпорації, фермерів, садівників, компанії, що займаються розвитком сільського господарства, а також працюють на спортивної та розважальної арені.

Великий досвід і знання в галузі сільського господарства ставлять ADAS в унікальне положення, яке дає можливість надавати технічну допомогу клієнтам в країнах

Центральної та Східної Європи. ADAS вже надає і планує надання ряду професійних і технічних послуг для Чеської і Словацької Республік, Болгарії, Польщі, Угорщини, Росії та України. Ця робота пов'язана з великомасштабною сільськогосподарською приватизацією і навчанням інструкторів для майбутніх служб сільськогосподарської пропаганди і забезпечення консультативних послуг, головним чином, для виникаючих секторів приватного фермерського господарства. Інша робота пов'язана з приватизацією та перетворенням виробництва продуктів харчування, обробкою, організацією розподілу та маркетингу в господарствах з ринковою орієнтацією. Досвід ADAS, особливо з питань приватизації в Центральній і Східній Європі, показує, що повне залучення місцевих менеджерів і персоналу - необхідна умова для забезпечення успіху будь-якого проекту.

ADAS своєму розпорядженні унікальні можливості: дослідницькі центри; лабораторії спеціальної аналітичної хімії, мікробіології та діагностики рослин; комп'ютерні та інженерні служби, що дозволяє запропонувати широке коло послуг і спеціальних знань у відповідних областях:

Штат ADAS становить 2 тисячі людей, їх яких 1500 мають професійну, наукову або технічну кваліфікацію, служба користується послугами близько 1800 фахівців і науковців в Англії та Уельсі.

Національна штаб-квартира ADAS займається питаннями маркетингу, політики, фінансів, кадрового комплектування та інформаційними технологіями. Нижче на структурно-організаційному рівні знаходяться 6 консультаційних центрів, розташованих за географічним принципом, а також 10 дослідницьких центрів. У цілому, консультаційні центри мають 54 групи фахівців, у кожній з яких 12-15 консультантів. У дослідницьких центрах працює 48 груп дещо більшого розміру. Кожна група функціонує як комерційний центр, ставлячи перед собою завдання отримання прибутку і зниження витрат. Дослідницькі групи, як правило, базуються в експериментальних центрах, що функціонують на основі фермерських господарств.

Крім служби ADAS фермер в Англії може скористатися послугами кредитних комерційних організацій, включаючи банки, для яких консультаційні послуги є або частиною, або самостійним пакетом послуг з продажу, або ж звернутися до послуг професіоналів - консультантів, які працюють в спеціалізованих консультаційних фірмах і агентствах.

Провідне місце в обслуговуванні клієнтів займають великі фірми: професійні об'єднання, спілки та асоціації, які надають комплексні послуги, що забезпечують взаємозамінність і рівномірний розподіл навантажень на консультантів. Серед великих фірм виділяється Асоціація незалежних консультантів з рільництву (AICC), в ній 78% фахівців мають стаж роботи більше 13 років, 21% раніше працювали в урядовій консультаційній службі, 67% фахівців мають вищу освіту; чисельність фахівців щорічно збільшується до 20%.

Організації сільськогосподарських товаровиробників, усвідомлюючи труднощі ефективного управління виробництвом, пов'язані з територіальною ізольованістю підприємств, вживають заходів щодо консультаційного обслуговування своїх членів, розширюючи тим самим для фермерів вибір джерел консультаційних послуг. Певний внесок у консультаційне обслуговування сільськогосподарської галузі вносять університети й коледжі.

Найбільш розповсюдженою організаційною формою підприємств, що спеціалізуються на консультаційному обслуговуванні фермерів, є фірми, що знаходяться в одноосібній власності. Розвивається і така організаційна форма, як звичайні партнерства, які створюються членами-консультантами, мають невелику практику. При збільшенні обсягів робіт консультаційні підприємства можуть перетворюватися у великі партнерства і компанії.

У Великобританії є декілька об'єднань професійних консультантів по сільському господарству. Найстаріше з них, створене в 1957 р. професійне об'єднання незалежних

кваліфікованих фахівців по сільському господарству, - Британський інститут консультантів по сільському господарству (ВІАС). Членами ВІАС можуть стати особи, які відповідають формальним вимогам кваліфікації, які пройшли суворий відбір при співбесіді і дотримуються професійний етичний кодекс у своїй діяльності. У цій організації об'єднані фахівці з різних наукових дисциплін, але їх інтерес пов'язаний із сільським господарством (біологи, ґрунтознавці, економісти, інженери, а також топографи, землевпорядники, ветеринарні лікарі та інші). У зв'язку з цим члени ВІАС можуть надавати консультації з різних галузей сільського господарства та суміжних з ним областях діяльності. Члени цієї організації кооперуються між собою, якщо при обслуговуванні клієнта потрібні спеціальні знання з кільком областям.